

Nogle halvgrimme flintflækker

af Aksel Kristensen

En lille beretning om baggrunden for, at Kulturarvsstyrelsen har udpeget et areal i Gærup som »kulturarvsareal af national betydning« – dvs. at området ikke er fredet, men er under skærpet opmærksomhed i tilfælde af anlægsarbejde eller lignende.

Vi har over snart mange år gået og fundet nogle karakteristisk flintflækker i et bestemt hjørne af vor mark.

Inden jeg fortæller om dem, må jeg give en beskrivelse af stedet, som fra gammel tid er blevet benævnt Møllebakke. Møller er der ingen af i dag, men ser man på det gamle kort Videnskabernes Selskabs Atlas, ses det, at der i slutningen af 1700-tallet var en mølle på bakken. I tidens trend er den vist som en stubmølle. Netop dengang, eller ganske lidt senere, kan vi læse hos præsten i Skjoldborg, Aagaard, at der i Gærup er 7 gårde, 1 boelssted, 9 huse. Det er nok ikke meget galt at gætte på, at stubmøllen på Møllebakke har lavet mel og grutning til det lille Gærup-samfund – altså for et par hundrede år siden.

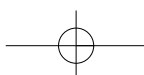
Senere hen bor der i gården »Hamborg«, som havde jordstykket, én ved navn Kristian Thomsen. Han nævnes i folketællingen 1845. Om Kristian Thomsen fortælles mange spændende ting, blandt andet at han gravede en omtrent kilometerlang skelgrøft omkring ejendommens jord, fordi han ikke ville have, at naboerne efter høst kørte tværs over hans marker, men også for at holde andres løsgående kreaturer af vejen; den danner også skel ved Møllebakke, hvor den løber igennem en overpløjet gravhøj. I grøften gror nogle ældgamle piletræer; de er med til at give stedet et særpræg.

Møllebakke ligger højt, omtrent midt i Gærup. Når vi er på markarbejde, kan vi se

til Thisted, Vilsundbroen, fjorden, Mors (det med den gode udsigt tæller jo meget nu om stunder).

Her kommer vi til fundet af flintflækkerne. Fordi tingene her foregår lidt gammeldags, er vi blevet ved med at radrense og hakke roer. Netop ved at færdes så intenst frem og tilbage med næsen nær ved jorden, har man rigtig gode chancer for at finde oldsager, hvis ellers der er nogen. Vi har vistnok haft roer på Møllebakke ni gange i min tid. Det giver adskillige hundrede kilometers vandring over agrene.

Til at begynde med ænsede jeg dem næppe. Måske så jeg lige med et halvt øje nogle halvgrimme flækker, som jeg gik forbi. At samle dem op faldt mig ikke ind, for der måtte vel være en kant for, hvad man tog med hjem.

Så var det, jeg kom til at se, at der var noget ensartet over alle de flækker, som jeg ellers havde tænkt mig at lade ligge. Jo, sandelig om der ikke var nogle fælles træk! Interessen skærpedes! Og nu begyndte jeg at samle til huse i bukselommerne, som snart bugnede. Hjemme blev de mange flækker lagt ud på køkkenbordet i række; deres egenart trådte endnu mere frem. De fleste var vel 8-10 cm lange, var grove, gulbrune og havde en nogenlunde skarp æg på den ene side, mens den anden side var hugget »but«, så de var til at holde på, uden at man skar sig – knive og kornsegle vel sagtens. Men blandt flækkerne var også enkelte, som var lavet til bor eller ildsten. Ca. 90 stykker var der samlet i den sæson.

Hvor gamle var flækkerne så? Jeg vidste nok, at man i tusindvis af år havde brugt flintflækker til en hel masse forskellige gøremål. De fleste af slagsen var betydeligt pænere end dem, jeg havde fundet. Her kom Thisted Museums arkæolog, Jens-Henrik Bech, mig til hjælp og fortalte, at mine lidt ejendommelige flintflækker var fra yngre bronzealder, og at der på stedet måtte være en boplads fra den tid.

Det var gode oplysninger at få. Min kone Liv og jeg har siden samlet mere end 100 andre flækker på Møllebakke. Senest i juni 2005 fandt jeg næsten samtidig et bor, en flækkekniv og en ildsten. Liv har sat numre på oldsagerne, så der er styr på, hvor tingene kom-

mer fra. Vi har lært, hvor betydningsfuldt det er, at oldsagerne er ordentligt registreret, så eftertiden kan finde ud af sammenhængen.

Her skulle man så tro, at historien om de beskedent udseende flækker slutter, men det er knapt nok. Arkæolog Martin Mikkelsen, som har gravet meget her i Thy, og som nu er ansat ved Viborg Stiftsmuseum, foretog i begyndelsen af århundredet en undersøgelse af bronzealderbebyggelsen her i Limfjordslandet mellem Dragsbæk og Skyum Bjerge. I den forbindelse kiggede han på vor bronzealderboplads og flækkerne derfra. Da Martin Mikkelsen i foråret 2003 fremlagde sine undersøgelser med en ph.d.-afhandling på Moesgaard, var vi – skønt vort bidrag til hans projekt var absolut begrænset – inviteret med. Det var en meget glædelig oplevelse.

Nu er området på Møllebakke, hvor vi fandt flintflækkerne, blevet til »kulturarvs-areal«. Det er fint nok. For nogle måneder siden kom en skrivelse med posten vedlagt kortudsnit. I skrivelserne stod der om Møllebakkens boplads:

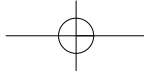
»Trækulsholdigt kulturlag med stenlægninger, formentlig bronzealder, over et område på 80 x 50 m på toppen af et højdedrag, tæt ved overpløjet høj. På pladsens overflade er opsamlet 125 grove flækkeknive af yngre bronzealder-type samt skaftlejehamre, enkelte skår m.v. Der kan være tale om en plads med specialiseret produktion af grove flækkeknive.«

Der er faktisk kommet noget ud af, at jeg en sommerdag i 1990'erne under roehakningen begyndte at samle nogle halvgrimme flintflækker op.

Aksel Kristensen

Født 1941. Gårdejer i Gærup. Mangeårig frivillig hjælper ved Museet for Thy og Vester Hanherred.

Barndomsminder fra Thisted

af Jørgen Nielsen

I årbogen for 2004 gav Helge Hjortdal en beskrivelse af sin opvækst i den østlige del af Thisted. I nærværende artikel skriver Jørgen Nielsen om sin barndom i den vestlige del.

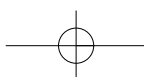
Thisted er så tilpas stor, at der kan skrives om *bydele*. Det var uhyre interessant at læse Helge Hjortdals artikel og lære den del af byen at kende, endelig! Jeg kom der ganske vist af og til, for jeg kørte med regninger for firmaet »Hedegaard og Hilligsøes Eftf.«, hvor min far var bogholder. Så tjente jeg en skilling, og firmaet sparede en øre pr. brev! Portoen var 5 øre, jeg fik 4. Men jeg skyndte mig altid tilbage til den vestlige del, som føltes mere tryk.

Jeg er født på Margrethevej i nr. 15 uden jordemor, fordi jordemor fru Vestergaard nød synet for længe, da anemonerne blomstrede i plantagen. Min mor var telefonistinde Ellen Nielsen og min far bogholder Otto Nielsen.

Da jeg var et år gammel, flyttede vi til Vestergade 74. Det ligger der endnu, i modsætning til tømmerhandelen i nr. 72. Jeg kunne ikke dy mig for at kigge indenfor i nr. 74, da jeg alligevel skulle til generalforsamling i Thisted Bryghus, og jeg kunne konstatere, at det

1932 i gården til Vestergade 74. Til venstre står Knud Erik Stærkjær hos fru Stærkjær. Derefter er det mine forældre og jeg.

så ud omtrent som for 70-75 år siden. Det samme var ikke tilfældet med hjørnet mod Sofievej, hvor »De frivilliges hus« nu holder til, og slet ikke med gården. Dengang var der Stærkjærs købmandshandel på hjørnet og en brostensbelagt gård bagved med stalde og vaskerhus med gruekedler ud mod Sofievej.

Til købmandsbutikken kom bønderne agende fra oplandet, stillede deres jumbe eller andre slags hestetrukne køretøjer i gården og opstaldede deres heste, mens de gik på bytur i købstaden. Der var et leben omkring os. I dag ligger gården stille hen, for nu handles der i supermarkeder, og landboerne kommer kørende i biler. Det er en god udvikling, men det var altså skæggere dengang. Sikke et liv!

Til bekymring for min far var jeg ikke god til det med penge. Alligevel havde jeg forskellige indtægtsgivende virksomheder i gang. En af dem var at etablere cykelstald for dem, der kom til bys på cykel. Det var fortrinsvis, når der var dyrskue. Karlene og pigerne kom for manges vedkommende på cykel, som de gerne ville sikre sig også var der med dynamolygte og katteøje, når de – tit sent ud på aftenen – skulle hjem igen. Prisen for denne service var 10 øre, men kunne pruttes ned til 5, hvis der kunne dokumenteres smalhals.

Den anden indtægtskilde sprang af det store rønnebærtræ, som stod i gården, samt af den omstændighed, at jeg af min gode – og meget ældre – ven, Knud Erik Stærkjær, havde fået hans hvide mus, da han blev for gammel til dem. Sådanne skabninger former sig lynhurtigt, så et vist spild er til at bære. Jeg lod dem derfor tumle sig i det store træ, som jeg havde hængt gynger og små hjul og trapper på. Foran var der indrettet siddepladser. Jeg tog 2 øre for drenge og 1 øre for piger, og der var ingen begrænsning i opholdstiden foran det storartede sceneri. Hvorfor der skulle diskrimineres, har jeg ingen rigtig forklaring på.

Jeg lavede også tombola. Så kom man af med det forældede legetøj. Men der manglede et trækplaster, et der ville få pengene op af lommen på folk. I min søgen efter en sådan præmie fandt jeg i et smukt etui min fars pincenez (briller der sidder fast med en næseklemme). Da min far kom hjem i utide, fik jeg skældud, men jeg forsvarede mig med, at der ikke var noget nummer i tombolaen, der svarede til gevinsten. Så blev min far først rigtig vred, fordi jeg snød.

Forelskelse og anden magi

Underholdning måtte børn dengang selv finde på, som for eksempel at køre i timevis på den trehjulede cykel på fortovet ud mod Vestergade. Der var tid, rigelig tid, til at beskæftige sig med guldfisk i et rundt glas og med haletudser og hundestejler, der blev fanget i åen. Der var også tid til at besøge min bedstefar, lokomotivfører Frans Joachim Heinrich Gehlsen, og bedstemor, hjemmearbejdende husmor Petrine Gehlsen, og høre på fantasifulde beretninger fra de syv have, som min bedstefar havde besejlet. Samt på de historier han selv fandt på, og som i særlig grad var med til at forkorte juleaftensdage uden Disneysjov. Legetøjet var optrækkelige karruseller og nikkedukker. Gik det højt, blev der også til en dampmaskine, som kunne trække små rundsave og slibestene.

Men så var der også Gerda. Gerda Jensen, min første kærlighed. Hendes far var dommerfuldmægtig og kunne – under et helt, varmt måltid midt på dagen – berette spændende ting fra retsvæsenets område til sin kone (og til de umyndige, som lyttede med). Når han var færdig med det og fik sin velfortjente middagssøvn, og jeg havde besluttet mig til at blive jurist ligesom ham, legede vi med hendes dukker og med hendes lille rejsegrammofon, som skulle trækkes forsigtigt op

Et kig fra Møllevvej og op ad Vestergade i 1936.

for ikke at beskadige fjederen. Eller vi hejsede ting op og ned med hendes sjippetove og spillede med hendes bolde i opgangen, som forekom os at være både stor og lidt mystisk. Da vi begyndte at gå på Vestre Skole, som jo ikke lå langt væk – men vi skulle dog over Vestergade – tog vi hinanden i hånden. Det holdt vi meget snart op med. Mobning var allerede på mode dengang. Dommerfuldmægtig Jensen blev udnævnt til dommer i Vestervig, og så var den romance slut.

Min far var i familie med Nicolaj og Nico-line, som havde et brødudsalg på den anden side af gaden. Deres datter ville jeg ikke lege med. For det første var det farligt at løbe over gaden på grund af den stærke trafik. På en time kunne jeg nå at skrive op mod 10 numre på de forbigående biler, hvoraf S 1, tilhørende Busse Landmands far, var det store scoop. For det andet faldt hun i en afgrundsdyb unåde, da min far forærede hende min

trehjulede cykel, som han syntes, jeg var blevet for stor til, uden at spørge mig først. Igen et puf til min dybe mistillid til hemmelige beslutninger.

Vorter på hænderne er plagsomt og grimt. Derfor måtte der gøres noget for at få dem væk. Det lykkedes skam også, men kun efter store og langvarige og måske bekostelige foranstaltninger. Selv om min far var en nøgtern og videnskabeligt interesseret mand, lå det vel i tiden, og ligger der måske endnu, at der var hjælp at hente hos såkaldt kloge koner og kloge mænd. Derfor blev en sådan tilkaldt, antagelig den kloge mand fra min fars fødeby Hørdum. Han så længe og undersøgende på de grimme tingester på mine hænder og dekreterede derfor følgende:

En nat ved fuldmåne skal vorterne smøres med et stykke fersk flæsk, der bagefter skal graves ned i jorden. Når flæsket er rådnet bort, vil vorterne også være forsvundet. Det er en betin-

gelse for det forventede resultat, at der intet må siges under hele forløbet. Til min overraskelse blev det iværksat. Når der alligevel intet skete inden for en rimelig tid, skyldes det måske, at jeg på vej ned ad køkkentrappen spurgte far, om man heller ikke måtte grine. Vi begyndte forfra, men fortryllesen var hævet. Senere forsøgte vi med en brænding af vorterne på sygehuset. Det gjorde ondt, og det var blodigt, men vorterne blev mindst lige så flotte, da forbrændingen forsvandt.

Endnu langt senere blev der på ny forsøgt med magi. Jeg havde affundet mig med min skæbne. Vi var på dyrskuepladsen for at spille fodbold. Gymnastiklæreren så de første store kredse rundt højt oppe. Det fik ham til at spørge mig, om det ikke snart var min fødselsdag. »Det er det da i dag,« svarede jeg. »Fint,« sagde han, »så er tiden inde til at få fjernet dine vorter. Kom her hen.« Så tog han mine hænder, vendte hånddryggen med alle vorterne op mod sig og »løst' øwer dem«. Så fik jeg et fur og besked om at udvise en smule mindre engagement i fodboldkampen. En måned efter var vorterne væk, og jeg har ikke set noget til dem siden. Magi eller brændingens langtidsvirkning? Who knows, som man siger i dag.

I 1933 var tiderne ikke gunstige, men min far og mor besluttede sig alligevel til at købe et nyopført hus i Elmegade nr. 3. Far havde selv leveret tømmeret til tømrer Kjellerup, som boede på Møllevej, så han vidste, at træet i huset var af bedste kvalitet oregonpine og pitchpine. Prisen var ganske vist meget høj, 20.000 kr., men det skulle jo vise sig, at han fik ret i, at det nok gik alligevel!

Skolegang

Vestre Skoles skolegård var delt mellem pigerne mod syd og drengene mod nord. Ikke fordi jeg er stiv i verdenshjørnerne, men jeg

har lært af min far, at hvis man bare ved, hvor »nar er og hår si madpues«, så er man i salveten. Så det lærte jeg mig, og min madpakke var også i orden. Man kunne købe en »kvart sød« og sætte sig ned og nyde frikvarteret. Man skulle jo også gerne lære noget, og det lykkedes også ved hjælp af de vedtagne principper om, at læreren var autoriteten, der bestemte alt uden diskussion og med en god del udenadslæren både i historie og bibelhistorie.

Salmeverv var et kapitel for sig, dem døjede jeg meget med. Der var så mange sære ord i, så det gav én »sjælevåde« (hvor våde?). Jeg kan blive så ked af at være født for tidligt, når jeg forstår på mine egne børn og i endnu højere grad på mine børnebørn, at i dag tilegnes viden i et samarbejde mellem elev og lærer præget af ligeværdighed og opmærksomhed overfor hinanden og en gensidig anerkendelse, med andre ord i en tovejskommunikation i stedet for en envejs. Vi fik besked på, hvad vi skulle lave, og hvad vi skulle mene.

Det var næppe heller noget godt pædagogisk princip at dele eleverne op efter formodet dygtighed i boglige fag og lade de »kloge« sidde for sig selv ovre ved vinduerne og de »mindre kloge« i midten og »de dumme« ovre i mørket. Der kunne de sidde og prøve på at følge med og i øvrigt skotte sig selv. Megen uretfærdighed er blevet begået på den konto.

Trods alt står skolegang på Vestre Skole for mig i de 4 år fra 1933 til 1937 i et lyst skær. Det kan muligvis hænge sammen med, at lærerne ikke tog sig selv alt for højtideligt. Der var også plads til humor og latter, som da lærer Høeg ramte en lysekrone, fordi han med pegepinden løftet højt ville demonstrere, hvorledes kirkeklokkernes lyd kom ud af glughullerne. Skårene drøned ned over den forreste pult i den midterste række hos de »mindre kloge«. Hele klassen med undtagelse

af dem ved den forreste pult i midten brød ud i høj, men kort latter. Der blev stille, og alle sendte betænkelige øjekast hen mod de ramte og lærer Høeg. Da det kunne konstateres, at ingen var kommet noget til, grinede alle, også lærer Høeg. Sikke en dag!

Lærer Høeg glemte altid sin madpakke eller sine briller i sit hjem på Jyllands Allé og sendte mig hjem efter dem. Han sendte mig også efter Signe, når hun ikke var mødt i skolen. Hun boede i Dragsbæk i et hus, man kaldte »Stenhuset«, fordi det var bygget af store cementblokke med forskellige slags sten indstøbt. Jeg var beklemmt ved situationen, især første gang jeg fik hvervet. Hvad for folk

mon boede i sådan et sært hus, og hvorfor sørgede de ikke for, at deres barn kom i skole?

Jeg bankede forsigtigt på døren. Der lød en høj kvindestemme, der bød indenfor. Jeg åbnede døren, og en anden slags beboelse end den, jeg kendte til, åbenbarede sig for mig. Så spartansk var den, at der ingen tapet var på væggene, ingen billeder heller og kun meget få møbler. Var det den fattigdom, som de voksne somme tider talte om, der viste sig her? Signe var ingen steder at se, men den efter påklædningen at dømme for nyligt opståede mor bedyrede, at hun nok skulle sætte fut i hende og sørge for, at hun kom i skole. Et spagfærdigt forslag fra mig om, at Signe og

3. Mellem (B-klassen) på realskolen 1940. Bagest fra venstre: Niels Mortensen, Jørgen Madsen, Anna Grette Madsen, Gerda Overgaard, Magda Yde, N. Chr. Frost, Ingv. Thomsen, Henning Toftdahl, Erik Nielsen, Mads Odgaard og Hermann Ladegaard.

Midterste række fra venstre: Karen Myrup, Esther Rosenberg, Jørgen Nielsen, Herluf Hansen, Mogens Nielsen, Johs. Thomsen, Jens Nørgaard, Ib Fogh Petersen, Verner Christensen Brogaard og Jørgen Skov.

Forrest fra venstre: Ruth Larsen, Annalise Vestergaard, Lisse Mikkelsen, Inge Christensen, lærer Peter Skov, Harriet Lind, Annalise Nielsen, Edith Olesen og Henny Laugesen.

jeg kunne følges ad, blev afvist kort og kontant. Senere på dagen dukkede Signe op til sin plads i tredje række! At børns vilkår var vidt forskellige, og at jeg var blevet anbragt på solsiden, gik op for mig.

Lærer Nørby, kammersanger Ejner Nørbys far og skuespiller Ghita Nørbys farfar, var vores sløjdlærer. Han havde ikke held med at lære mig meget. Det er ikke hans skyld, men jeg har for evigt fået en uvane med at sætte tungen i siden af munden. Den fik jeg af at prøve at save lige. Lærer Nørby sluttede alle timerne med en højlydt formaning om ikke at smække med savene!

Vi passerede for resten Stenhuset, når vi om sommeren skulle ned og bade i det store badehus, som i min erindring lå sådan cirka over for margarinefabrikken. Vi gik i række og nød, når bommen var nede, og det varede rigtig længe, inden toget kom, og bommen atter tillod passage. Det var ikke, fordi vi ikke kunne lide at bade, i alt fald ikke hvis solen skinnede, men det var det uventede, det at der trods alt var noget, som selv ikke lærerne kunne bestemme.

Badehuset var også kønsopdelt, og vandet var ikke altid lige propert. Alligevel nød vi det, når først vi var i. Der var dog enkelte undtagelser, som måtte overtales meget længe. Og så var der på den anden side dem, der svømmede ud til det store udspringstårn. Nogle af dem sprang i fra 5 meter vippen. Det var ikke mig.

Fritid

Det var Simons Bakker, vi badede fra. Der var renere vand, bedre sand, meget græs til teltslagning og stejle banker med gryder, hvor man kunne ligge og brune sig og forsøge at lokke pigerne op. Det var her, jeg blev dagens helt! En kvinde stod i vand til brystet og så helt forkert og fortabt ud. Omkring hende

stod familien og så ligesådan ud. Hun havde tabt sit overgebis i vandet. De efterhånden mange tilsvømmede forhørte sig om det nærmere sted for dette fatale tab. Det var svært at sige, men »heromkring«. Vi fik lovning på en god belønning, hvis vi fandt gebisset. Vi dykkede. Jeg var den heldige, der fandt det. Med et triumferende råb viste jeg det til konen, som snuppede det med et raskt tag og anbragte det på dets rette plads. Tilskuerne klappede – og jeg havde tjent 2 kr. Dette paradisiske sted forsvandt for altid, da tyskerne, senere flygtninge og senere endnu Civilforsvaret overtog det.

Jeg var kun 7 år gammel, da jeg flyttede til Elmegade, men 16, da jeg flyttede derfra. Det er mindst to forskellige epoker i et barns liv. Før puberteten var legene foruden fodbold på dyrskuepladsen eller på gaden med risiko for smadrede vinduer, rundbold og kuglespil med lerkugler – eller hvis det gik højt: glas-kugler. Det var væddeløb til fods eller på cykel, Elmegade var velegnet til sprint. Det var røvere og soldater, og det var cirkus (jeg var altid klovn).

Murer Andersen i nr. 8 havde 8 børn, så der var ikke mangel på legekammerater. Elmegade stod sig godt i holdkonkurrencer mod både Møllevej, Fayes Allé og J. P. Jacobsensgade! Det var Svend og Leo, jeg havde mest fornøjelse af, men havde et godt øje til Esther. Jeg mindes også, at vi legede mange forskellige slags sanglege, altid arrangeret af de dejlige piger, der beboede den fine vej. Foruden »Munken går i Enge«, »Der kom en mand fra det røde hav« med omkvædet »ej sikkelej sikke ladetus« og »Tornerose var et vakkert barn« var der jo også den om »Fare, fare krigsmand, døden skal du lide«.

Så var det, jeg fik en lillesøster. Til min store fortrydelse. En fortrydelse, der har vendt sig til en stor fryd i stedet. Menneskelivet er mang-

Thisted Stadion 1941. Jeg står yderst til venstre. Til højre er det lærer Poul Bunk.

foldigt. Lad os benytte anledningen til at forlade den første epoke og tage fat på den næste.

På sygehus

Den 9. april 1940 glemmer man ikke. Min mor ringede bestyret fra centralen tidligt om morgenen, og pludselig så verden helt anderledes ud. Da tyskerne kom til Thisted, to dage før jeg fyldte 14 år, mødte jeg dem nede ved jernbaneoverskæringen på Dragsbækvej. De så venlige og civiliserede ud, så til trods for øjeblikkelige påbud om mørklægning så det jo ikke så mørkt ud. Det kom det til, det véd enhver.

En ulykke kommer sjældent alene. Jeg havde fra min far fået glæden ved at spille fodbold, og i en kamp med skolen den 20. maj 1940 blev jeg som venstre back ramt hårdt på mit højre ben, der brasede under

mig så dramatisk, at min fod lå hen ad jorden, selv om knæet vendte mod skyerne. Læreren forsøgte at trøste. Han sagde i en form for forfjamskelse, at min fod var forstuvet! Ambulancen kørte mig på sygehuset, og det ærgrede mig, at der ikke var udrykningshorn på ambulancen, det ville have været så flot. Tværtimod kørte den meget, meget forsigtigt gennem byen for ikke at påføre mig flere smerter end nødvendigt. Overlægen var på ferie, første reservelæge gjorde sit bedste med det splintrede ben, men det var bare ikke godt nok. Han bedøvede med kloroform.

Da overlæge Espersen kom hjem 14 dage senere, prøvede han, om han kunne gøre det bedre; det kunne han ikke! Han bedøvede med æter. Jeg mener at huske, at jeg var meget tapper, men ved et jubilæum fortalte Niels Mortensen, at jeg havde skreget. Det var jo en brat opvågning, og det var det også,

da jeg vågnede af bedøvelsen, før han var færdig med at rode med benet. Så skreg jeg igen. De satte en sølvtråd gennem hælen og satte ved hjælp af lodder og trisser mit ben til at helbrede sig selv. Det lykkedes ikke, så fremtidig måtte jeg friste en tilværelse som en elendig målmand! Jeg kom hjem 1. september og blev konfirmeret 6. oktober.

Et godt tre måneder langt ophold på sygehuset giver også gode oplevelser. En fisker fra Lild Strand fik en flaske portvin af en besøgende. Han ville byde af den til min far og mor, som besøgte mig. Oversygeplejerske frøken Thomsen, som var en myndig dame, gjorde noget striks opmærksom på, at der ikke måtte drikkes spiritus på sygehuset. Fiskerens reaktion herpå var, da far stod med flasken og en oplukker i hånden: »Ja, ja, lå' wos nu fø'st få æ told å.« Frøken Thomsen gik klogelig ud af stuen, proppen kom af, og der blev skålet og ønsket god bedring til alle på stuen. Senere besøgte han os i Elmegade med hele sin store og blomstrende familie, der fyldte hele trappeafsatsen. Det var herfra, min far ofte havde vist mig både nordlys og måneformørkelser.

Jeg gik til konfirmationsforberedelse hos provst Nygaard. En dag sad vi alle sammen andægtigt foran provsten. Han havde gjort sig umage for at fange vores opmærksomhed om det teologiske spørgsmål, som han sluttede med at stille på sin lidt salvesfulde måde og med hænderne løftet mod himlen: »Og hvem er så Gud?«

Medens vi sad tavse, fuldstændig overvældede af spørgsmålets dybde, lød det ude fra Asylgade i et messende tonefald og med musikledsagelse fra en lirekasse: »Det er Kalle, Kalle, Kalle fra Skåne«. Der var et kort øjeblik overrasket stilhed, og så brød latteren ud, også fra provsten, som lidt halvkvalt dimitterede os med en bemærkning om, at han ville tage spørgsmålet op næste gang. Hvad

der mere kom frem om spørgsmålet, det ved jeg ikke, for da lå jeg på sygehuset.

Ud i det fri

Hvad vi tog os til om sommeren, var at bjergbestige det geologiske underværk, der kaldes Silstrup Klint. Andre var mere adrætte end jeg, og de nåede toppen først, men jeg havde stor glæde af at undersøge de forskellige lag af havaflejringer og vulkansk aske, som klinten er så fuld af. Vi cyklede også til det sted med Vesterhav, som lå nærmest Thisted, nemlig Vangså, før tyskerne spærrede stedet af, eller til Klitmøller, ja sågar til Hanstholm, før der var bygget nogen havn der. Det kunne være sejt på de gearløse cykler og i vestenvind, men det gav, har det vist sig, gode lår- og lægmuskler. Da jeg var blevet ældre, købte jeg et lille fiskerhus for 17.500 kr. i Vangså og fik gode venner dér, først og fremmest naboerne på »Gården«.

Vinteren havde andre fornøjelser. Skiløb foregik på bakkerne i Tingstrup og omegn på et par ski, som Mogens havde lavet til mig af et par brædder fra tømmerhandelen. Han fræsede riller under bunden som på rigtige ski, han lavede et indhak til et stykke krydsfiner, som han bøjede og med et stykke ståltråd fra krog til krog satte fast foran på »skiene«. Det klarede jeg mig med i to vintre. Ofte kom jeg hjem med brækkede skisnuder. Så tog jeg min lækre kælk og kørte med den på »Skovbakken«, som endte nede på engen, og som kunne give kælken så megen fart på, især når den havde passagerer, at der var risiko for at ende i åen. Rigtige ski, lavet af flere lag træ, fik jeg i julegave det år, hvor der ingen kold vinter kom!

Tingstrupvej var ind mod dyrskuepladsen forsynet med en tre meter høj snevold, som var fremkommet ved at sneplovene og deres følgesvende dyngede sneen op lag på lag. I

denne kolossale snedrive gravede Erik, Mogens og jeg (alle med efternavnet Nielsen) gange helt fra Wintersmøllevej til Elmegade. På udvalgte steder lavede vi snehytter (igloer), og i midten havde vi et snebord og nogle sneskamler, som vi kunne sidde på rundt om bordet. Vi havde stearinlys til at lyse og varme, og vi lavede huller til dagslys og som nødudgange, hvis tøvejr skulle sætte ind, hvad det ikke gjorde, mens legen i snegangene endnu var spændende.

Blandt venner

Erik Nielsen var søn af lærer H. P. Nielsen, som virkede på Østre Skole, men som også underviste os drenge fra Vestre i havebrug! Mogens Nielsen var søn af isenkræmmer Alfred Nielsen, hvis forretning lå i Vestergade med lager i gården. Der havde i fordums tid min mor spillet på klaver til stumfilm, som blev vist i den derværende biograf, *Kosmorama*. Nu havde vi både *Palæ*, hvor fru Thomsen regerede, og *Royal*, hvor der også blev vist gode film.

Det eneste biografbesøg tilbage i min erindring er det, hvor min far i mangel af røgto bak var begyndt med små fine skrårer, der lignede lakridspinde, men var alt andet, nemlig stærk tobak lige til at få kvalme af. Han ville optage sin konfirmerede og dermed i de voksnes rækker indtrådte søn i voksenlivets glæder og gav mig en skrå og belærte mig om dens rette placering under overlæben. Det var stærk tobak og lige til at få kvalme af for en begynder. Det fik jeg så. Megen glæde af filmen fik jeg til gengæld ikke.

Jeg tror, at vores venskab begyndte, da jeg gerne ville i skole efter det brækkede ben. Mogens og Erik bar mig nærmest hjem fra realskolen på Plantagevej. Det gav samhørighed. Mogens havde en have, der stødte op til onkelens gartneri. Det strakte sig fra Møllevej

Erik (til v.), jeg og Mogens fejrer vores realeksamen i marts 1942. Billedet er taget i haven bag Elmegade 7, hvor Erik H. P. boede.

til Hundborgvej på den ene led og på den anden fra »Kærlighedsstien« til en sti, som nu er blevet til Anne Søes Vej. Det var en tumleplads for os drenge, som siger sparto til de fleste. Da samtidig gartner Andersen var en meget elskværdig mand og holdt meget af sin nevø, havde vi nærmest frit slag både udendørs og indendørs i de mange drivhuse med tomater og vindruer og agurker og alle slags blomster inklusive de mest spændende, mimoser og orkideer. Blot skulle vi afstå fra at øve hærværk på de utallige fristende ruder i drivhusene.

Til at begynde med byggede vi huler i træerne og røg skiftevis af kridtpiber og piber, lavet af hyl. Det var ikke tobak, vi røg, men spændende produkter fra de eksotiske planter

i drivhusene. Senere, da vi også havde lagt bue og pil på hylden og var gået over til luftbøsser og luftpistoler og hjemmelavet krudt i dåser med sejl garn omkring og i svovl dyppede lunter, røg vi »Prince of Egypt« cigaretter. De kostede 4 øre stykket. Og det var jo temmelig mange penge. Dem tjente vi ved forskellige aktiviteter, herunder udkørsel med regninger og andet.

Jeg var den beundrende tilskuer, når Mogens og Erik tumlede med kemi og fysik. De lavede krudt, og de lavede krystalapparater, hvorpå man med lidt held og følsomhed kunne høre musik fra restaurant Wivex over »Danmarks Radio, København-Kalundborg og Danmarks kortbølgesender«. De etablerede sågar elektronisk forbindelse mellem vores værelser med en ledning tværs over Møllevvej og bag om Elmegade nr. 1 til nr. 3 og bag om nr. 5 til nr. 7. Det var mageløst! Vi kunne tale med hinanden om lektier og piger til langt ud på natten. Først var det telegraf med morsealfabet, som var svært at lære og endnu sværere at dechifrere, siden var det med hjemmelavede mikrofoner og høretelefoner med kulstøv i.

De var begge to dygtige idrætsmænd. Mogens på de lange distancer, Erik på de kortere og til højdespring og stangspring, hvilket imponerede klumpedumpen, der aldrig kom over en meter i højdespring og aldrig over noget som helst i stangspring. Da det brækkede ben forhindrede mig i at spille fodbold, måtte jeg ty til atletikken. Under lærer Poul Bunks og lærer Marius Jørgensens vejledning lykkedes det at blive så habil i kuglestød og diskoskast, at jeg kom med til de jyske juniormesterskaber i Randers sammen med Erik, Mo-

gens og Henning Hvidtsted Andersen, den før omtalte Busse.

Sammen med andre fik Busse sit navn af en barnepige, som gav alle drengebørn, hun skulle passe, dette navn, så der var adskillige Busser i Thisted dengang. Busse Landmand var intet mindre end en fremragende sprinter. Han spillede også jazz med becifringer, og han havde kæreste! Det foruroligede lærerne på realskolen. Vi andre var bare misundelige. Nu er han landsretssagfører i Ringsted.

Busse var bestemt ikke det eneste øgenavn i Thisted. Hvad mener I om Pip Hans, Kommune Dres, Ilder Kongen og Svende-fatter, som tog sig af farende svende, der kom til bys? For ikke at tale om Ejner Bolværksmattros, Kræn Sparebøss og Karl Svaller, som løb med løse rygter.

Når jeg kom til Hurup på de lange rejser fra Birkerød til Thisted – af og til på over 24 timer – rejste jeg mig op i kupeen, hvis jeg var alene, åbnede vinduet og sugede luften i Thy ind. Når vi nåede Sjørring, begyndte mit hjerte at slå væsentligt hurtigere. Ved passagen over Dragsbækvej var jeg en besvimelse nær af lykke. Jeg var hjemme igen, i landet mellem fjorden og havet, mellem den magre jord mod vest, den fede mod øst og den høje, høje stjernebestrøede himmel og vinden og lyset, som er så enestående klart (undtagen når havgusen kom snigende efter seks).

Jørgen Nielsen

Født 1926. Cand. jur. 1951. Stillinger i Justitsministeriet. Politimester i Helsingør 1970-1996.